

KANCELARIA SENATU

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI I KORESPONDENCJI

BADK.DPK.133.37.2018
P9-24/18

Warszawa, dn. 11 lipca 2018 r.

Nr: 33306	Data wpływu petycji 13 kwietnia 2018 r., uzupełniona 17 maja 2018 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 9 lipca 2018 r.

POSTĘPOWANIE CYWILNE

TEMAT

UZNANIE ORZECZEŃ ZAGRANICZNYCH W POLSCE

WNOSZACY PETYCJE: petycja indywidualna

Osoba fizyczna.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy z 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego i ustawy z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, w celu równego traktowania Polonii z USA w procedurze cywilnej.

UZASADNIENIE WNOSZACEGO PETYCJE:

Przedmiotem petycji jest wniosek o wprowadzenie zmian ustawowych w celu zniesienia „dyskryminacji prawnej przeciwko Polonii”, m.in. w taki sposób aby ujednoczyć prawo uznawania rozwodów orzeczonych przed 1 lipca 2009 r. z rozwodami orzeczonymi po 1 lipca 2009 r., co umożliwi równe traktowanie Polonii w USA.

Autor petycji krytycznie odnosi się do następujących przepisów Kodeksu postępowania cywilnego:

1) art. 41 wystąpienie z powództwem ze stosunku małżeństwa do sądu ostatniego wspólnego miejsca zamieszkania małżonków, jeśli choć jedno z nich w tym okręgu mieszka – „jest to pogwałcenie prawa USA”, gdyż wniosek o uznanie wyroku rozwodowego wydanego w USA należy złożyć w Sądzie Okręgowym w Warszawie;

2) art. 1103 wyłączna jurysdykcja krajowa w przypadku gdy pozwany ma miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedzibę w Polsce – jest naruszeniem prawa i konwencji międzynarodowych, w przypadku gdy małżeństwo zostało zawarte i rozwiązane na terenie USA i powinno podlegać temu prawu;

3) art. 1135⁵ ustanawianie pełnomocnika do doręczeń, gdy strona ma miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedzibę za granicą – jest dyskryminacją, gdyż „starsza Polonia (...) może takiego pełnomocnika nie posiadać”;

4) art. 1145 uznanie orzeczeń sądów państw obcych z mocy prawa po 1 lipca 2009 r. – jest dyskryminacją prawną Polonii amerykańskiej;

5) art. 1147 § 1 przedstawianie dokumentów stwierdzających uznanie orzeczenia sądu państwa obcego, w szczególności uwierzytelnionego przekładu na język polski urzędowego odpisu orzeczenia i dokumentu o jego prawomocności – zdaniem autora jest bardzo kosztowne i uciążliwe, gdyż wymaga tłumaczenia przez tłumaczy przysięgłych;

6) art. 1147 § 2 przedstawianie dokumentu stwierdzającego, że pismo wszczynające postępowanie zostało doręczone – jest dyskryminujące i niemożliwe do zrealizowania w przypadku osoby zmarłej;

7) art. 1148¹ właściwość sądu przy wniosku o uznanie orzeczenia sądu państwa obcego (podlega rozpoznaniu przez sąd okręgowy który byłby właściwy do rozpoznania sprawy rozstrzygniętej orzeczeniem sądu państwa obcego) – jest „pogwałceniem konwencji prawnych międzynarodowych” i stanowi „pogwałcenie jurysdykcji prawa USA”.

Ponadto autor postuluje zmianę art. 24 ust. 1 pkt 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zakresie pobierania opłaty w wysokości 300 zł od wniosku o ustalenie, że orzeczenie sądu państwa obcego podlega albo nie uznaniu – co zdaniem wnioskodawcy jest „dyskryminacyjne i obciążające finansowo”.

STAN PRAWNY:

W przypadku państw będących członkami Unii Europejskiej kraje te są zobowiązane do automatycznego uznawania wyroków rozwodowych na mocy **rozporządzenia Rady nr 2201/2003 z 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej** (Dz. Urz. UE L 2003 Nr 338). Orzeczenia wydane w jednym państwie członkowskim są uznawane w innych państwach członkowskich bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania. Przepisy art. 37 i 39 określają jakie dokumenty należy złożyć do wniosku o uznanie orzeczenia.

Inaczej sytuacja wygląda w przypadku państw spoza obszaru Unii Europejskiej. Do tych państw stosuje się **Konwencję o uznawaniu rozwodów i separacji sporządzoną w Hadze 1 czerwca 1970 r.** (Dz. U. z 2001 r. Nr 53, poz. 561). Konwencja w art. 17 stanowi, że: „Niniejsza konwencja nie stoi na przeszkodzie stosowaniu w Umawiającym się Państwie przepisów prawa bardziej korzystnego dla uznawania zagranicznych orzeczeń o rozwodzie i separacji”.

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 155), dalej k.p.c., w art. 1145-1149¹ reguluje uznanie orzeczeń sądów państw obcych lub rozstrzygnięć innych organów państw obcych.

Artykuł 41 stanowi, że powództwo ze stosunku małżeństwa wytacza się wyłącznie przed sądem ostatniego miejsca zamieszkania małżonków, pod warunkiem jednak, że przynajmniej jedno z nich jeszcze ma miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu w okręgu tego sądu. Z braku takiej podstawy wyłącznie właściwy jest sąd miejsca zamieszkania strony pozwanej, a jeżeli i tej podstawy nie ma - sąd miejsca zamieszkania powoda.

W myśl art. 1103 k.p.c. sprawy rozpoznawane w procesie należą do jurysdykcji krajowej, jeżeli pozwany ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu albo

siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 1135⁵ k.p.c. zawiera obowiązek wskazania przez stronę, która nie ma miejsca zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedziby w Rzeczypospolitej Polskiej lub w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej, pełnomocnika do doręczeń w Rzeczypospolitej Polskiej, w przypadku nieustanowienia przez nią zamieszkałego w Polsce pełnomocnika do prowadzenia sprawy. W razie niewskazania pełnomocnika, przeznaczone dla tej strony pisma sądowe pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia. Stronę należy o tym pouczyć przy pierwszym doręczeniu. Strona powinna być też pouczona o możliwości złożenia odpowiedzi na pismo wszczynające postępowanie i wyjaśnień na piśmie oraz o tym, kto może być ustanowiony pełnomocnikiem (art. 1135⁵ § 1 i 2).

Orzeczenia sądów państw obcych wydane w sprawach cywilnych podlegają uznaniu z mocy prawa (art. 1145), chyba że istnieją przeszkody określone w art. 1146.

Przesłanki uznania orzeczenia zagranicznego określa art. 1146 § 1 k.p.c. Orzeczenie nie podlega uznaniu, jeżeli:

- 1) nie jest prawomocne w państwie, w którym zostało wydane;
- 2) zapadło w sprawie należącej do wyłącznej jurysdykcji sądów polskich;
- 3) pozwanemu, który nie wdał się w spór co do istoty sprawy, nie doręczono należycie i w czasie umożliwiającym podjęcie obrony pisma wszczynającego postępowanie;
- 4) strona w toku postępowania była pozbawiona możliwości obrony;
- 5) sprawa o to samo roszczenie między tymi samymi stronami zawisła w Rzeczypospolitej Polskiej wcześniej niż przed sądem państwa obcego;
- 6) jest sprzeczne z wcześniej wydanym prawomocnym orzeczeniem sądu polskiego albo wcześniej wydanym prawomocnym orzeczeniem sądu państwa obcego, spełniającym przesłanki jego uznania w Rzeczypospolitej Polskiej, zapadłymi w sprawie o to samo roszczenie między tymi samymi stronami;
- 7) uznanie byłoby sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego).

Każdy podmiot powołujący się w Polsce na uznanie zagranicznego orzeczenia jest zobowiązany przedłożyć odpowiednie dokumenty, tak aby sąd miał możliwość zbadania, czy spełnione są wymagania warunkujące uznanie zagranicznego orzeczenia. Wymaganymi dokumentami są: urzędowy odpis orzeczenia; dokument stwierdzający, że orzeczenie jest prawomocne (chyba że prawomocność orzeczenia wynika z jego treści) – wraz z ich uwierzytelnionym przekładem na język polski (art. 1147 § 1).

Jeżeli orzeczenie zostało wydane w postępowaniu, w którym pozwany nie wdał się w spór co do istoty sprawy (najczęściej będzie to wyrok zaoczny), należy przedstawić dokument, że pismo wszczynające postępowanie zostało mu doręczone, także z uwierzytelnionym przekładem (art. 1147 § 2).

Uwierzytelnione przekłady na język polski dokumentów, muszą być sporządzone przez tłumacza przysięgłego (art. 256).

Najistotniejsze kwestie dotyczące postępowania o ustalenie, czy zagraniczne orzeczenie podlega uznaniu są unormowane w art. 1148 i 1148¹. Postępowanie może być wszczęte jedynie na wniosek uprawnionego podmiotu. Z wnioskiem o ustalenie może wystąpić „każdy, kto ma w tym interes prawny”.

Sądem właściwym do rozpoznania wniosku o ustalenie, że zagraniczne orzeczenie podlega albo nie podlega uznaniu, jest sąd okręgowy, który byłby miejscowo właściwy do rozpoznania sprawy rozstrzygniętej orzeczeniem sądu państwa obcego lub w którego okręgu znajduje się miejscowo właściwy sąd rejonowy, a w braku tej podstawy – Sąd Okręgowy w Warszawie (art. 1148¹ § 1).

Zgodnie z art. 1148¹ § 3 postanowienie podlega zaskarżeniu: zażaleniem, skargą kasacyjną, skargą o wznowienie postępowania albo skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia wydanego w tym przedmiocie.

Uznaniu podlegają orzeczenia sądów zagranicznych wydane tylko w sprawach cywilnych. Zgodnie z art. 1149¹ dopuszczalne jest także uznawanie rozstrzygnięć innych organów państw obcych, pod warunkiem jednak, że zostały wydane w sprawach cywilnych.

Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 300) w art. 24 ust. 1 pkt 1 stanowi, że od wniosku o ustalenie, że orzeczenie sądu państwa obcego lub rozstrzygnięcie innego organu państwa obcego podlega albo nie podlega uznaniu pobiera się opłatę stałą w kwocie 300 zł.

Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 2064) w art. 24 ust. 1 wskazuje, że w przypadku zmian, które nastąpiły po sporządzeniu aktu stanu cywilnego mających wpływ na jego treść lub ważność, zmiany te są rejestrowane i przybierają formę wzmianki dodatkowej, dołączonej do aktu stanu cywilnego. Ustęp 2 przepisu szczegółowo określa podstawę wpisu wzmianki dodatkowej, są to:

- 1) prawomocne orzeczenia sądów;
- 2) ostateczne decyzje administracyjne i decyzje o zmianie imienia lub nazwiska;
- 3) odpisy aktów stanu cywilnego;

4) protokoły sporządzone przez kierowników urzędów stanu cywilnego albo konsulów z czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego, które wymagają dołączenia wzmianek dodatkowych do aktów stanu cywilnego;

5) odpisy zagranicznych dokumentów stanu cywilnego lub innych dokumentów pochodzących od organów obcego państwa, niewymagające uznania;

6) inne dokumenty mające wpływ na treść lub ważność aktu.

Ustawa z dnia 25 listopada 2004 r. o zawodzie tłumacza przysięgłego (Dz. U. z 2017 r. poz. 1505) w art. 13 zawiera katalog czynności, które ma prawo wykonywać tłumacz przysięgły, tj. sporządzać i poświadczać tłumaczenia z języka obcego na język polski, z języka polskiego na język obcy, a także sprawdzać i poświadczać tłumaczenia w tym zakresie, sporządzone przez inne osoby. Zgodnie z art. 10 Minister Sprawiedliwości udostępnia listę tłumaczy przysięgłych w Biuletynie Informacji Publicznej, utworzonym na podstawie przepisów o dostępie do informacji publicznej.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego (Dz. U. Nr 15, poz. 131) określa stawki wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego, wykonane na żądanie sądu, prokuratora, Policji oraz organów administracji publicznej.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z 6 października 2016 r., sygn. akt II OSK 3263/14 stwierdził, że „istota instytucji uznania zagranicznych orzeczeń sądowych sprowadza się do przeniesienia skutków prawnych orzeczenia wydanego w jednym państwie, na obszar innego państwa. System automatycznego uznania zagranicznego orzeczenia oznacza, że nie jest konieczne przeprowadzenie odrębnego postępowania i wydanie władczego aktu przez polski organ państwowy, aby zagraniczne orzeczenie wywoływało skutki prawne na terytorium Polski. Ocena, czy orzeczenie zagraniczne staje się skuteczne dokonywana jest ad hoc przez polski organ państwowy, przed którym toczy się postępowanie, dla którego wyniku znaczenie ma zagraniczne orzeczenie”.

Ponadto **Sąd Najwyższy** w postanowieniu z 24 maja 2012 r., sygn. akt V CSK 454/11 wyjaśnił, że w przypadku złożenia wniosku o uznanie orzeczenia sądu państwa obcego wydanego do 1 lipca 2009 r., w braku odmiennych uregulowań wynikających z umowy międzynarodowej, postępowanie przed sądem powinno być prowadzone na podstawie przepisów k.p.c. w brzmieniu obowiązującym do 1 lipca 2009 r., także wtedy, gdy wniosek złożony został po tej dacie.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku postanowieniem z 21 grudnia 2007 r., sygn. akt I ACa 543/07 wskazał, że w trakcie postępowania o uznanie orzeczenia Sąd nie kontroluje orzeczenia zagranicznego merytorycznie ani nie bada jurysdykcji sądu obcego.

Dodatkowo **Sąd Najwyższy** w postanowieniu z 19 marca 1997 r., sygn. akt II UKN 36/97 zaznaczył, że zakres umocowania osoby wskazanej jako pełnomocnik do doręczeń ogranicza się wyłącznie do odbioru pism sądowych. Pełnomocnik do doręczeń nie jest uprawniony do składania jakichkolwiek oświadczeń w imieniu osoby, która go wskazała. Nie może być też zobowiązany przez sąd do dokonywania jakichkolwiek czynności.

INFORMACJE DODATKOWE:

Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 234 poz. 1571) gruntownie przebudowała system uznawania i stwierdzania wykonalności zagranicznych orzeczeń. Przyjęto system automatycznego uznania zagranicznego orzeczenia bez potrzeby przeprowadzania jakiegokolwiek postępowania i wydawania władczego aktu przez polski organ państwowy.

Zgodnie z art. 8 ust. 1, przepisy nowej ustawy stosuje się do postępowań wszczętych po dniu jej wejścia w życie, z zastrzeżeniem ust. 2–5. Artykuł 8 ust. 5 stanowi, że uznaniu lub stwierdzeniu wykonalności na podstawie przepisów ustawy nowelizującej podlegają orzeczenia, rozstrzygnięcia lub ugody, które zostały wydane albo zawarte lub zatwierdzone po dniu wejścia w życie ustawy.

Ustawodawca przesądził zatem, że uznaniu z mocy prawa oraz procedurze ustalenia w trybie art. 1148 k.p.c. podlegają jedynie orzeczenia państw obcych wydane po dniu 1 lipca 2009 r. Oznacza to jednocześnie, że orzeczenia sądów państw obcych wydane do dnia 1 lipca 2009 r. mogą wywołać skutki w Polsce jedynie po przeprowadzeniu postępowania przewidzianego w dotychczasowych przepisach.

OPRACOWAŁA

Żaneta Urawska

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz